

อนาคตประเทศไทย

ประเวศ วะสี

ในโอกาสวันครบรอบ 13 ปี ของการก่อตั้งหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ผมได้รับโจทย์จากหัวหน้ากองบรรณาธิการดังนี้ “ท่านกลางความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรง และนับวันยิ่งหาข้อยุติไม่ได้ว่าจะจบลงอย่างไร รวมทั้งอนาคตของประเทศจะเดินไปในทิศทางไหน บวกกับสถานะเศรษฐกิจที่ตกต่ำไปทั่วโลก ทำให้ประชาชนในประเทศลี้วนตกอยู่ในสถานะสิ้นหวัง เกิดปัญหาสังคมตามมามากมาย”

ขอให้ชี้แนะทางออก ซึ่งให้เห็นจุดเริ่มต้นที่สังคมไทยใช้พื้นฐานในการก้าวเดินไปข้างหน้า และเป็นสังคมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้แม้จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

ข้างบนนั้นเป็นโจทย์ที่ผมได้รับ ผมจะพยายามตอบ แต่ในสถานะที่ซับซ้อนและยากทุกฝ่ายต้องช่วยกันทำความเข้าใจช่วยกันตอบ และช่วยกันทำ ผมขอตอบเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

๑. **ต้องใช้ปัญญาไม่ใช่อำนาจ** ปัญหาปัจจุบันซับซ้อนมาก ไม่สามารถแก้ปัญหาคำเดียวการใช้อำนาจไม่ว่าจะเป็นอำนาจอาวุธหรืออำนาจเงิน เมื่อคุณทักษิณเป็นนายกรัฐมนตรี ผมมีโอกาสคุยเป็นส่วนตัวและแนะนำความข้างต้น คุณทักษิณเป็นนายกรัฐมนตรีที่มีอำนาจมากที่สุด แต่การใช้อำนาจก็ไม่สามารถแก้ปัญหประเทศได้ แต่กลับทำให้เกิดปัญหามากขึ้นจนวิกฤตตามที่ผมพยากรณ์ไว้แก่ท่าน ผมแนะนำ “ต้องเปิดพื้นที่ทางสังคมและพื้นที่ทางปัญญาอย่างกว้างขวาง”

อำนาจอาวุธหรืออำนาจเงินจะแก้ปัญหาคำไม่ได้ แต่กลับก่อปัญหามากขึ้น โดยนัยนี้ไม่ควรทำรัฐประหาร ไม่ควรเรียกรองหารัฐประหารขึ้นมา ปัญหาของคนทั้งมวลคือคำตอบ

๒. **อนาคตประเทศไทยสดใส** การเห็นอนาคตว่าอย่างไรกำหนดปัจจุบัน ถ้าเห็นว่ามืดมนหมดหวังไร้ทางออก ผู้คนจะมีความรู้สึกแค้นท้อแท้ ทอดหู่ ทะเลาะกันมากขึ้น หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ แต่ถ้าเห็นแสงสว่างเห็นฝั่งเห็นความสดใส ผู้คนก็จะมีความสุข เหนื่อยเท่าใดก็ทนได้ ทะเลาะกันน้อยลง ร่วมมือกันมากขึ้น หรือรวมจิตเป็นหนึ่งเพื่อไปให้ถึงอนาคตที่ดีที่เห็นอยู่ข้างหน้า

เราต้องมีปัญญาเห็นอนาคตตามความเป็นจริง

มหาวิกฤตเศรษฐกิจโลกทำอะไรเราไม่ได้หรอกครับ เพราะประเทศไทยผลิตอาหารเหลือกิน

ประเทศไทยผลิตอาหารพอที่ทุกคนจะมีกินอิ่มได้ ต่อให้โลกวิกฤตอย่างไร ๆ เราก็อยู่ได้ พวกที่วิกฤตนั้น เพราะอยู่กับเศรษฐกิจปลอมคือโลกของเงิน แต่การมีอาหารกินนั้นคือเศรษฐกิจจริง ม.จ.สิทธิพร กฤดากร ทรงกล่าวว่า “เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง” ตอนนี่เงินทองของมายามันกำลังปั่นป่วนทั่วโลก ใครอยู่ในเศรษฐกิจมายาก็ลำบาก จุดแข็งของเราคือเศรษฐกิจจริง หรือข้าวปลาเป็นของจริง จะไม่มีคนไทยต้องอดตาย

เราต้องปรับตัวไปหาเศรษฐกิจจริงมากที่สุด เศรษฐกิจชุมชนกำลังแข็งแรงขึ้นเรื่อยๆ คนในภาคเมืองที่คิดว่าจะต้องตกงาน ไม่มีรายได้ เมื่อวิกฤตเศรษฐกิจโลกกระทบมาถึงเรา รีบยับขยายไปอยู่กับชุมชนในชนบทที่ทำเกษตรกรรมพอเพียง เขาเลี้ยงท่านได้และท่านทำประโยชน์กับชุมชนได้ การที่คนมีการศึกษาไปอยู่กับชุมชนจะเป็นจุดเปลี่ยนประเทศไทย ที่แล้วมารัฐ การศึกษา และเศรษฐกิจ ทอดทิ้งชนบท วิกฤตเศรษฐกิจจะนำคนไทยที่จากกันไปกลับมาเป็นอันหนึ่งอันเดียว

มหาวิกฤตเศรษฐกิจโลก ซึ่งเป็นเรื่องหนีไม่พ้น จะทำให้โลกกลับลำ แต่ประเทศไทยจะกลับลำได้ก่อน ทิศทางที่โลกหลงไปคือ**ทิศทางเงินใหญ่** (Big Money Direction) หรือ มหาชนาลัย ได้นำโลกไปสู่ความขัดแย้งแย่งชิงสงครามและการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง เมื่อประเทศไทยรับเอาแนวทางเงินใหญ่เข้ามาใช้ก็เกิดผลอย่างเดียวกัน ทำให้คนไทยขัดแย้งแย่งชิงศีลธรรมเสื่อมทรามลง และเมื่อเงินใหญ่เข้ามายึดอำนาจทางการเมือง การเมืองก็เบี่ยงเบนไปจนวิกฤต

มหาวิกฤตเศรษฐกิจโลกจะทำให้ประเทศไทยกลับลำหันกลับไปสู่เศรษฐกิจจริง ถ้าเราพัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐานที่ทุกคนพอกินพอใช้ สร้างความเป็นธรรมทุกๆ ด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย และการเมือง อนาคตของเราจะสดใสอย่างเหลือเชื่อ ผมพูดท่านอาจจะไม่เชื่อ เราจะดีกว่าสวีเดนหรือแลนด์อีกครับ อะไรที่สวีเดนหรือแลนด์ทำได้ แต่สิ่งที่สวีเดนหรือแลนด์ไม่มีคือพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา

๓. การชนกันของระบอบทักษิณกับเครือข่ายพันธมิตร เมื่อแผ่นดินโลกหรือเทคโนนิคพลตชนกันหรือเคลื่อนเข้ามาเกยกันย่อมเกิดความร้อนแรงเช่นแผ่นดินไหวหรือภูเขาไฟระเบิด ในทางการเมืองขณะนี้ก็เหมือนแผ่นดินโลกใหญ่สองแผ่นดินเข้ามาชนกัน ระบอบทักษิณนั้นทรงมหิทธิทานุภาพมาก สามารถครองงำประเทศได้อย่างไม่มีองค์กรหือสถาบันใดในสังคมทานได้ กริยาของมันทำให้เกิดปฏิกริยา เครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) คือปฏิกริยาต่อระบอบทักษิณ ถ้าไม่มีระบอบทักษิณก็ไม่มี พธม.

ระบอบทักษิณกับ พธม. มีมุมมองตรงข้ามกัน พธม. มองว่าระบอบทักษิณเป็นระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ เพราะคนคนเดียวที่มีเงินมหาศาลสามารถควบคุมสั่งการได้หมด อำนาจมหาศาลนี้

ก่อให้เกิดคอร์รัปชันอย่างไม่เคยมีมาก่อน แยกไม่ออกระหว่างนโยบายกับผลประโยชน์ส่วนตัว รวมทั้งนโยบายต่างประเทศ เช่น กับประเทศเพื่อนบ้านคือ เขมร พม่า และสิงคโปร์ ก็ถูกสงสัยว่าเอาผลประโยชน์ของประเทศชาติไปแลกกับประโยชน์ส่วนตัว อันเป็นที่มาของการโจมตีว่าขายชาติ และที่ร้ายแรงมากคือการ โจมตีระบอบทักษิณคิด โคนสถาบันจากอาการหลายอย่างและการเกิดขึ้นของการจลาจลสถาบันที่ระบอบทักษิณถูกกล่าวหาว่าอยู่เบื้องหลัง

พธม. กับ **นปก.** หรือ **นปช.** มีชื่อร่วมว่า “ประชาธิปไตย” คือพันธมิตร ประชาชนเพื่อประชาธิปไตย กับแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ แสดงว่ามองประชาธิปไตยต่างกัน **นปก.** หรือระบอบทักษิณมองว่าฝ่ายตนเป็นประชาธิปไตย เพราะมาจากการเลือกตั้ง **พธม.** มองว่าถ้าใช้เงินไปซื้อทุกอย่างทุกอย่างแม้ได้รับเลือกตั้งมาก็ไม่เป็นประชาธิปไตย เพราะคนดียวก็สั่งได้ทุกอย่าง เมื่ออยู่ลอนดอนและหลบหนีหมายศาล ที่ประเทศไหน ๆ ถ้าคนคนเดียวมีอำนาจเบ็ดเสร็จก่อให้เกิดความรุนแรงและสงครามได้ง่าย เหตุการณ์ปราบปรามอย่างรุนแรงเมื่อ 7 ตุลาคม จึงเกิดปริศนาขึ้นว่าใครคือคนสั่งการที่แท้จริง

ในเมื่อระบอบทักษิณ และ **พธม.** มีมุมมองตรงข้ามกัน โดยสิ้นเชิงจึงเกิดการต่อสู้ นี่เป็นการต่อสู้หรือสงครามไม่ใช่การทะเลาะกันเล็ก ๆ น้อย ในการต่อสู้จะมีอารมณ์รุนแรง อารมณ์เป็นธรรมชาติ เพื่อการต่อสู้ ผู้หวังดีทั้งหลายจึงต้องเข้าใจอารมณ์ของคนที่กำลังต่อสู้ มิฉะนั้นจะเกิดทำคุณบูชาโทษ

ระบอบทักษิณเป็นกำลังคิดอาวุธ เพราะเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐและมีเงินมหาศาลทั้งเงินของรัฐและส่วนตัว **พธม.** ต่อสู้ด้วยสันติ อหิงสา (แม้ว่าจะจะไม่อหิงสาเท่าใด) การที่เจ้าสำนักสันติอโศกคือท่านสมณะโพธิรักษ์ กับท่านจันทร์อบรมเกี่ยวข้องกับอหิงสาให้สมาชิกของ **พธม.** นับว่าเป็นคุณที่ทำให้ความขัดแย้งใหญ่ขนาดนี้ ไม่นำไปสู่ความรุนแรงที่ขยายใหญ่เมื่อถูกปราบด้วยอาวุธ อีกประการหนึ่งสังคมเข้ามากำกับว่าใครใช้ความรุนแรงความชอบธรรมจะลดลง ดังที่เกิดกับตำรวจและรัฐบาลอยู่ขณะนี้

นี่เป็นข้อที่ต้องสำเหนียกว่าใครใช้ความรุนแรง ความชอบธรรมจะลดลงการต่อสู้ไม่ใช่มุ่งเอาชนะศัตรู แต่ต้องมุ่งเอาชนะใจสาธารณชนว่าฝ่ายตนมีความชอบธรรม บทบาทของสังคมในการกำกับความชอบธรรมจึงสำคัญยิ่ง ท่ามกลางการต่อสู้ที่ไม่มีใครห้ามได้ ถ้าต่างฝ่ายต่างพยายามทำให้ถูกต้อง และสังคมคอยกำกับให้ถูกต้อง วิกฤตก็เป็นโอกาสของประเทศที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นอารยะประชาธิปไตย วิกฤตสุดๆ ก็เป็นโอกาสสุดๆ เพราะสังคมติดอยู่ในความเชื่อและการปฏิบัติที่ผิดๆ อันสลัดออกมิได้ยามไม่วิกฤต ทำให้สังคมหมักหมมเน่าหนอนจนวิกฤต และเมื่อวิกฤตสุดๆ จนไม่มีทางไปแล้วนั่นแหละจึงจะยอมยกเลิกความเชื่อและการปฏิบัติผิดๆ ทำให้ไม่รู้สู่ภาวะใหม่ของการพัฒนาได้

๔. สังคมจะใช้วิฤตเป็นโอกาสอย่างไร

สังคมต้องใช้วิกฤตเป็นโอกาสสร้างอารยธรรมใหม่ เช่น

(๑) สนับสนุนการต่อสู้อย่างสร้างสรรค์ ข้อนี้นต้องการความเข้าใจ ไม่ใช่ไปเรียกร้องให้ยุติการต่อสู้เพราะยุติไม่ได้ หรือถ้ายุติได้ก็กลับไปหากกฎหมายใหม่ๆ กฎหมายใหม่ๆ นั้นแหละที่บ่มเพาะความรุนแรง การต่อสู้ที่สร้างสรรค์คือการต่อสู้ด้วยสันติวิธี ไม่ใช่ความรุนแรง ป้องกันความรุนแรง ใช้ความรู้ใช้เหตุผล แสดงอุดมการณ์ของตนว่าที่ต่อสู้นี้มีเป้าหมายอะไร เพื่อใคร คิงามอย่างไร ถ้าใช้สันติวิธีถึงขัดแย้งกันเท่าไรๆ ก็ไม่เป็นไร ให้เวลาให้การต่อสู้นำไปสู่สิ่งใหม่ที่ดี

(๒) ร่วมสร้างอารยธรรมใหม่ เราตามกันฝรั่งจนวิกฤตแล้วและขณะนี้ฝรั่งเองก็วิกฤตด้วย ฝรั่งแม้เก่งแต่เขาสามารถนวัตกรรมบริโภคนิยมเงินนิยม ซึ่งเป็นอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ อกุศลมูลจะรองรับการพัฒนาโลกได้อย่างไร โลกแห่งเงินใหญ่จึงล้ม ฝรั่งหันมาสนใจพุทธธรรมกันมากขึ้นๆ เพราะเป็นกฎของธรรมชาติ ถ้าชีวิตและสังคมเป็นไปตามกฎธรรมชาติก็จะสมดุล เมื่อสมดุลก็จะสงบและยั่งยืน คนไทยควรจะรณรงค์ศึกษาว่าชีวิตและสังคมที่ดีตามแนวพุทธนั้นเป็นอย่างไร ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านล้วนเดินตามแนวนี้ทั้งสิ้น ในอารยธรรมใหม่นี้ ประชาธิปไตยจะเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมเลย ไม่ได้เป็นแค่กลไกทางการเมืองเท่านั้น ถ้ามีแต่กลไกก็จะเป็นกลไกอง แต่วัฒนธรรมประชาธิปไตยจะไปกำกับให้กลไกทางการเมืองมีความถูกต้อง ประชาธิปไตยใหญ่กว่ารัฐธรรมนูญ อังกฤษไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์แต่มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย

(๓) ร่วมสร้างระบอบประชาธิปไตยสมบูรณ์ ขณะนี้ผู้คนเบื่อหน่ายการเมืองเก่าที่แก่หนอนชอนไชกันมาก จึงมีการพูดถึงการเมืองใหม่กันอยู่ทั่วไป ยังไม่เข้าใจชัดก็ไม่ใช่ไม่รู้ก็ไม่ใช่ เป็นไรรู้แต่ว่ามันไม่เหมือนการเมืองเก่าที่เน่าเหม็น มันต้องเป็นประชาธิปไตยที่คิงาม คืออารยะประชาธิปไตยให้มีการระดมความคิดเห็นให้มากๆ แตกต่างกันไม่เป็นไร อย่าเพิ่งรวบรัด แต่ให้มีคนร่วมมากๆ การรวมตัวร่วมคิดร่วมทำกันมากๆ นั้นแหละ คือประชาธิปไตยตรงนี้จะเรียกว่าการเมืองใหม่ หรือปฏิรูปการเมือง หรือจะเรียกว่าอะไรอย่างอื่นคนไทยต้องร่วมสร้างระบบประชาธิปไตยสมบูรณ์ อันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับอารยธรรมใหม่

ในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ที่มีการกระจายอำนาจไปอย่างทั่วถึงไม่มีใครอยากจะทำลงทุนเข้ามาสู่ตำแหน่งทางการเมือง เพราะอำนาจกระจายไปหมดแล้ว คอร์รัปชันไม่ได้ มีแต่หน้าที่ซึ่งต้องใช้ความดีและความสามารถที่นักการเมืองในระบบการเมืองเก่าที่สามานย์ไม่มี

(๔) การเมืองภาคพลเมือง ประชาชนถูกกันออกจากการเมืองส่วนร่วมทางการเมืองตลอดมา แม้แต่ปัจจุบันก็ยังคิดกันว่าการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองเท่านั้น ต่อเมื่อประชาชนมีจิตสำนึกทางการเมืองและมีส่วนร่วมในการเมืองอย่างกว้างขวางเท่านั้น การเมืองของนักการเมืองจึงจะดีขึ้นได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในที่นี้หมายถึงมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางนโยบาย การจะตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐและมีส่วน

ร่วมในการตัดสินใจทางนโยบาย ทำให้ไม่ได้ถ้าปราศจากการสนับสนุนทางข้อมูลข่าวสารความรู้ที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยไม่ได้ทำหน้าที่นี้เลย มหาวิทยาลัยต้องปรับตัวมาวิจัยค้นคว้าสังเคราะห์ความรู้เพื่อสนับสนุนการเมืองภาคพลเมือง

(๕) **ประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่น** พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน ไม่มีพระเจดีย์องค์ใดสร้างได้จากยอดเพราะพังลงๆ ประเทศไทยล้มเหลวเพราะสร้างพระเจดีย์จากยอดคือพัฒนาข้างบนทุกอย่าง ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรม และการเมือง ฐานของสังคมคือชุมชนท้องถิ่น ต้องปฏิบัติหรือหมุนกลับการพัฒนาไปสร้างพระเจดีย์จากฐาน คือชุมชนท้องถิ่นเมื่อชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งทุก ๆ ทาง ก็จะรองรับสังคมส่วนบนให้แข็งแรงมั่นคง การพัฒนาทุกเรื่องต้องหมุนกลับไปเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่นอย่างเกื้อกูลกัน เศรษฐกิจชุมชนทำงานมากและทำให้ชาติมั่นคง ประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่แท้มากกว่าประชาธิปไตยระดับชาติ จะช่วยให้การเมืองมีคุณภาพขึ้น ในการสร้างประชาธิปไตยสมบูรณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นต้องกระจายอำนาจไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างสมบูรณ์

(๖) **บทบาทใหม่ของมหาวิทยาลัย** ระบบการศึกษาที่มีมาร้อยกว่าปีทำให้ประเทศไทยอ่อนแอทุกๆ ด้าน และเป็นสาเหตุสำคัญของวิกฤตการณ์ปัจจุบัน การศึกษาปัจจุบันเหมือนผีหัวขาดคือ หัวกับตัวขาดจากกัน ประกटิสมองรับรู้มาจากกาย คือ รับรู้จากกายสัมผัสและการปฏิบัติ แต่การศึกษาของเราสมองรับรู้จากตำราโดยตรง ขาดจากกายที่ปฏิบัติ ระบบการศึกษาจึงกลายเป็นระบบที่อยู่นอกสังคม ไม่รู้ร้อนรู้หนาวไม่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ไม่ร่วมแก้ปัญหา เอาแต่ท่องหนังสือจึงอ่อนแอ มหาวิทยาลัยต้องปรับตัวควบไปทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น และไปค้นคว้าหาความรู้เพื่อสนับสนุนการเมืองภาคพลเมือง บ้านเมืองวิกฤตแล้วมหาวิทยาลัยต้องปรับตัว ถ้ามหาวิทยาลัยปรับตัวเพื่อประชาธิปไตย

(๗) **ระบบความยุติธรรม** ระบบความยุติธรรมที่แข็งแรงเป็นส่วนสำคัญของประชาธิปไตย ในอนาคตต้องช่วยกันสนับสนุนให้ระบบความยุติธรรมแข็งแรง ระบบความยุติธรรมซับซ้อนกว่าที่เรารู้จักมาก การปฏิรูประบบความยุติธรรมต้องการการวิจัยเป็นเครื่องสนับสนุนอย่างแรง

(๘) **ระบบการสื่อสารที่ดีคือการปฏิบัติประชาธิปไตย** ต้องมีระบบการสื่อสารทุกรูปแบบทั้งวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต สิ่งพิมพ์ หอกระจายข่าว ที่เป็นการสื่อความจริงสองทางอย่างทั่วถึง เมื่อประชาชนเป็นผู้สื่อสารของประชาชนก็จะมีเครื่องมือทางการเมือง นั่นคือมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางนโยบาย ระบบการสื่อสารโดยประชาชนทั้งประเทศ คือ การปฏิบัติประชาธิปไตยอย่างหนึ่ง

(๙) **สถานเสาวนาแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งไม่ผู้สร้างสรรค์** ประเทศไทยจะต้องสร้างความสามารถแก้ปัญหาที่ยาก เพราะถึงอย่างไรคนไทยก็ต้องอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลายประเทศประสบปัญหาแตกแยกรุนแรงยิ่งกว่าเรามาก ก็ยังแก้ไขได้ด้วยการเจรจาหาทางออกร่วมกัน หนังสือชื่อ Solving Tough Problems โดยอดัม คาเซน แปลเป็นไทย โดยพูนลาภ อุทัยเลิศ-

อรุณ แห่งสำนักพิมพ์วีเลิร์น แสดงให้เห็นประสบการณ์การแก้ปัญหาที่ยากสุดๆ คนไทยควรมีการแก้ปัญหาที่ยากกันให้มากที่สุด เพราะเป็นการบรรลุธรรมอีกแบบหนึ่งทีเดียว จะช่วยให้ชีวิต สังคม และการเมืองดีขึ้นอย่างก้าวกระโดด

อนาคตประเทศไทยไม่ได้หมดหวังหรือครับ คนไทยร่วมสร้างประเทศไทยยุคศรีอาริยะได้ โอกาสอยู่ต่อหน้าเราแล้ว .-

-----